Domoznanski mozaik – Na današnji dan

KO IZ PIPE PRIVRE STUDENČNICA

Vodovodna in električna napeljava do nedavnega nista bili samoumeven del naših domov. Na slovensko podeželje sta ta civilizacijska dosežka prišla šele pred nekaj desetletji, ko je svet že globoko zakorakal v atomsko dobo. Nič drugače ni bilo v vaseh brežiške občine.

Na današnji dan pred 55 leti, 28. oktobra 1971, je *Dolenjski list* objavil kolaž pričevanj posameznikov, ki so odigrali ključno vlogo pri modernizaciji svojih krajev. Brežiški občinski praznik je ponudil priložnost za izpostavitev manj opaznih, a ključnih uspehov povojnega razvoja: »da se je v vasi nekaj premaknilo, da je posvetila luč, da je asfalt zgladil cesto in da je v kuhinji privrela iz cevi studenčnica«.

Za elektrifikacijo preostalih naselij, asfaltiranje podeželskih cest ter širjenje vodovodnega omrežja so skrbele krajevne skupnosti in občinske skupščine. Ob tem so nastali posebni vodovodni odbori, ki so zbirali finančna sredstva in usklajevali izvedbo projektov. Najtežje delo – od postavljanja električnih drogov in priprave terena za asfaltno prevleko do kopanja jarkov za vodovod – so v udarniških akcijah opravili občani sami. Ti so poleg vloženega truda prispevali tudi precejšnje vsote denarja, pri čemer jih je vodila predvsem želja po napredku in sodobnejšem načinu življenja.

Medtem ko je imelo mesto Brežice zanesljivo oskrbo s pitno vodo že od zgraditve Vodovodnega stolpa leta 1914, so se prebivalci okoliških vasi še naprej zanašali na studence in vodnjake. Prvi so bili pogosto oddaljeni, druge je neredko ogrožalo onesnaženje zaradi neurejene kanalizacije. Izgradnja javnega vodovoda je bila finančno in fizično izjemno zahtevna, velik del teh bremen pa so prevzeli končni uporabniki. Nazoren je primer iz Krške vasi: vsaka hiša, ki se je priključila na vodovod, je morala prispevati 1800 dinarjev, opraviti 30 delovnih ur in lastnoročno izkopati 30 metrov jarka.

Z največjimi ovirami so se soočali vaščani v krajih, kjer je bilo treba vodovodne cevi polagati skozi kamniti kraški svet. Na Cerini jim je, na primer, večkrat zmanjkalo zemlje za zasipavanje položenih cevi, zato so jo morali pripeljati od drugod. Kjer je bil kramp proti trdi skali nemočen, je sledilo utiranje poti z razstrelivom. Da bi bila bremena pravičneje porazdeljena, so uporabnike vodovoda glede na gmotno stanje gospodinjstva razdelili v pet plačilnih skupin.

Elektrika je prehitevala vodo – pa ne le po fizikalnih zakonih, temveč tudi v praksi. Občina Brežice je bila leta 1971 že skoraj v celoti prepredena z električnim omrežjem. Goli Vrh je bil kot eno zadnjih naselij v občini tik pred tem, da stopi iz teme; domačini so odštevali dni, ko bo v 13 hišah naposled zasvetila električna luč.

NAZDRAVIMO, PRAZNIK JE TU!

Praznik! Beseda, ob kateri nam radost zbrše rosno čelo, potiska v pozabo žulje in skrbi delega vsakdanjika. Svoj pomen dobi šele, ko delo obrodi sadove, ko si z njim olepšamo življenje in se povzpnemo za stopnico više. Ni treba, da se postavljamo samo z velikimi uspehi, saj ih vedno ne zmoremo, dovolj je, da se je v vasi nekaj premaknilo, da je pozvetlila luč, da je zajokal zglašeni cement in da je v kulturo privrela iz cevi studenčnica.

Praznik je to, da je našim otrokom lepše, da jim ne bo treba v svet, če bodo imeli kruh v domačem okolju. Praznik je dan ovenčanih želja, ob katerem se vsakokrat ogrejemo za nove načrte.

Za prebivalce brežiške občine je občinski praznik zmeraj mejni kamen, s katerim leto za letom zaznamujejo prehojeno pot, preračuno svoje sposobnosti, svojo zagnanost in delovno voljo. Delavec napravi obračun v tovarni, kmet na polenovu, na vasi pa se nemalokrat srečata oba skupaj, poprimeta za kopato, če je treba kopati jarke za vodovod, ali za sekiro, če potrebuje vas električne drogove, da ji bo posvetile luč. Le kdo bi preštel kilometre vodovodnih jarkov in pretekel ure, ki so jih ljudje v zadnjem letu prebili pri skupnem delu. Nekateri so jih šteli in pisali, drugi ne. Dejmo torej beseda tistim, ki so pomagali delati in prepričevati sonečane, da sta voda in luč vredna naporov, sredna denarja, ki so ga žrtvovali.

Mesto ne bo žejno

JOŽE UREK, direktor Stanovanjskega podjetja Brežice

„Mestni vodovod v Brežicah dobiva z leti širše nalogo. Napajal bo vso bližnjo okolico Pohance, Dečnih sel in Globokega ter Dobove.

Letos je Stanovanjsko podjetje speljalo 1870 m cevovodov čez Savo in Krko na Šentvid.

Zgradilo je tudi dva rezervoarja, od katerih drži vsak po 260 kubikov vode. Cevovod in rezervoarja bosta zadostovala za toliko vode, kolikor je bo porabilo 20.000 prebivalcev. Ta zamudek omogoča razširitev omrežja po vsej občini, do 180 m višine. Višinski predel toraj ne bodo prišli v poštev; tam si bodo pomagali z lokalnimi vodovodi. Investicije za oba rezervoarja in cevovod na Šentvid znašajo letos 1,250.000 dinarjev.

Izvir pitne vode na železniški postaji je trenutno izdatnejši kot 50-odstotno. Poraba je 18 sekundnih litrov, zmogljivost je enkrat večja. V bližnji prihodnosti nameravamo pojačati črpalke. Zdaj črpamo 1200 litrov vode na minuto, potrebuje pa bi je črpali 1800 litrov. Kakovost vode je zadovoljiva in jo redno nadzoruje zdravstveni higienik. Vprašljiva je le lokacija črpališča zaradi bližine železniške proge. Nevarnost okužbe z odplakami bo odpravljena z ureditvijo kanalizacije.

Hidrogeološke raziskave so naročene za Krško polje, če izvetje na postaji in v Pišcah ne bo prišlo v poštev. Računati moramo na razvoj rudnika, ki bo potreboval veliko vode za izpiranje peska. Potemtakem bi je za napajanje Brežic lahko zmanjkalo."

JOŽE UREK

Od Breganskega sela do Perišča

Franc Lončarič, član vodovodnega odbora Perišče – Rajec:

„V naši krajevni skupnosti delujeta dva vodovodna odbora: eden za Breganško selo, drugi za vodovod Perišče, Nova vas, Rajec. Prebivalci, ki so se priključili na omrežna dva vodovoda, bodo slavili v Breganjskem selu. Vrednost vodovoda Breganško selo cenimo na 150.000 dinarjev. Prebivalci so prispevali po 2.000 na hišo in 200 delovnih ur na gospodarstvo. Občinska skupščina je odobrila za vodovod v Breganjskem selu 4.000 dinarjev. Stanovanjsko podjetje pa je vložilo vanj 11.000 dinarjev. Vodovod Breganško selo ima 60 uporabnikov. Na vodovod Perišče, Rajec, Nova vas se je priključilo 67 hiš. Vrednost tega vodovoda je 200.000 dinarjev. Za centralno ostrežje so prispevali prebivalci po 2920 dinarjev, občinska skupščina pa je dodala še 6.000 dinarjev. Črpališče je za

FRANC LONČARIČ

oba vodovoda skupno, rezervoar pa za vsakega posebej.

Na območju Velike Dolšine ritna vode samo še del vasi Perišče. Tudi tam si jo napeljujejo in bodo vodovod kmalu dokončali. Na Cimšu, ki je najvišji zaselek v našem okolišu, se bo otvoritev vodovoda zavlekla do prihodnjega leta. Približno polovico dela je že opravljenega. Ta vodovod bo uporabljalo 18 uporabnikov, čeprav je v tem okolišu 26 hiš. Žal so tako razmišljeni, da za sedaj vode ni mogoče povezati napeljati.

Pa še tole: vaščani Rajca so šli z nezaslišanjem v akcijo za vodovod. Dolgo so vztrajali, da bi se priključili vodovodu na Veliki Dolini, krajevna skupnost pa s tem ni soglašala. Letos se je pokazalo, da je imela prav in da so vaščani napak ocenjevali zmogljivost vodovoda na Dolini. Ob splošnem pomanjkanju vode smo bili prisiljeni opeljati vročevanje, saj je ta znanjkalo še za sedanji obseg."

Luč na Padežniku

IVAN OMERZEL

Ivan Omerzel, predsednik krajevne skupnosti Pečice:

„Krajevna skupnost v Pečicah se uvršča najvec z urejenjem cest in vodovodov. Samo še Spodnje Pečice so ostale brez vode, vsi drugi zaselki si so jo napeljali. Trenutno nas zaposlujejo skrbi za elektrifikacijo. Luč napeljujemo na Goli vrh, kjer je 13 hiš. Ravno zdaj pa je električna zavetila tudi na Padežniku. Goli vrh je zadnji zaselek na severnih mejah brežiške občine, ki še ni elektrificiran. Občinska skupščina je dala za financiranje teh del krajevni skupnosti 20 tisočakov. Vaščani so prispevali v prvi skupini po 3.000 din, v drugi skupini pa po 4.000 dinarjev. Stroški so bili izredno veliki radi zanje, ker je teren zelo razgiban.

V petletnem načrtu imamo napeljavo javne razsvetljave v Pečicah. Ob ioli smo začeli kopati za majhen plavalni bazen, da bi se tudi naši otroci lahko naučili kopanja. Ovedili se nimajo kje. Ztajdejo se tako, da si napravijo kopanje v Močalku ali v kaki blatni grapi. Z dobro voljo ljudi in pomočjo občine bi jim bazen lahko kmalu dokončali.

Veckrat se vbadamo tudi z mislijo, koga bi privabili v prazno šolo. Če jo bomo pustili tako, bo začela razpadati. Delali smo načrte za šivalnico, za delavnico kovinske stroke, pa se nihče ni oprel zanjo, češ da smo predaleč. Morda res, toda ljudje bi se vzasona vendarle radi zaposlili bližje doma."

Pitna voda za sto domov

Ivan Malus, blagajnik vodovodnega odbora Bizeljsko:

„Septembra je bilo dve leti, kar smo se na Bizeljskem prvič dogovarjali za napeljavo vode. Delu smo se lotili še isto jesen in ga nadaljevali naslednjo pomlad. Spisa smo predvidevali po 2.000 din akontacije na hišo. Zbrali smo denar za nakup

IVAN MALUS

cevi in drugega materiala. Letošnjo pomlad smo zbrano vsoto izčrpali. Kaže, da bo treba dodati po 1.000 din na gospodinjstvo, če hočemo ponovati vse stroške. Do zdaj se je s prispevkom občine in ljudi zbralo 240.000 dinarjev. Težave imamo s tistimi interesenti, ki niso ponovali obvezanosti. Sklenili smo, da je bolje prva zamera kot zadnja, zato jim bomo vodo zaprli, dokler se bodo ponovali dolga.

Vodovod na Bizeljskem smo gradili za približno 100 hiš, interesentov pa je 92. Napajal bo cije območje Bizeljskega, del naselja proti Jesenici gorci ter del Dovanove. Do zdaj je vsak interesent opravil 70 delovnih ur.

Vodá bi že tekla, če ne bi bilo spodrsljajev. Črpalke smo iskali po celi Jugoslaviji in jih končno le dobili. Zatakniło se je še pri električi, vendar bo tudi ta priključek v nekaj dneh narejen.

Na Bizeljskem smo za letošnji občinski praznik obnovili električno omrežje in transformator. Luč bo zasvetila do praznika še v Dramlji, Vitni vasi in delu Bojanega. Postavljen bo tudi televizijski pretvornik. Program ljubljanske televizije skozi bo lahko spremljanje že od 27. aprila letos, kar od takrat pretvornik zanimo deluje v lovski koči. Za praznik pa pričakujemo, da bo dokončno postavljen.

Za nami je plodno leto. Slovje nas bo spomnilo na pomen dosežnih uspehov v vseh naših zaselkih naše krajevne skupnosti. Trud bo poplačalo dobra pitna voda, ja tudi luč, ki bo v nekaterih domovih prvič zasvetila."

Rekord v Krški vasi

Namesto beseda predsednika vodovodnega odbora Ivana Praha iz Krške vasi povzemamo zahvalo vaščanov, ki so mu na otvoritvi novega vodovoda izrekli priznanje za izredno požrtvovalnost. Po njegovi zaslugi so prebivalci Krške vasi tako hitro prišli do pitne vode. Od besed do dejanj je preteklo le malo časa. Vaščani so se zagnali na delo in naenkrat so sami sebi komaj verjeli, da so v tako kratkem roku orlo prehiteli svoje načrte. Po 30 in več se jih je zbralo v jarkih, med njimi veliko gospodinj, ki se niso ustrašile naporov. Drug drugega so spodbujali in uspeli.

Napeljali so 6 kilometrov glavnega cevovoda in ga na mostu čez Savo in Krko spojili z brežiškim vodovodom. Vodovod v Krški vasi bo napajal okoli 110 gospodinjstev. Vsaka hiša, ki se je priključila nanj, je morala prispevati 1800 dinarjev, 30 delovnih ur in še posebej izkopati 30 metrov jarkov. Vrednost vodovoda ocnijo na 250.000 dinarjev.

IVAN PRAH

Asfalt prehitel vodo

LUDVIK JURMAN, predsednik krajevne skupnosti Dobova:

„Dobova je letos veliko pridobila z dokončanjem ceste Brežice–Dobova–Rigonce, ki je asfaltirana do hrvaške meje in se povezuje s cesto proti Zagrebu. Kraj je zadnja leta s širjenjem podjetja vidno napredoval. V Konfekciji, Tivarni v kovinskem podjetju, šoli, trgovini in na železnici je zaposlenih nad 600 ljudi.

Za letošnji praznik je Dobova dobila asfaltirano cestišče skozi vas od gostilne Katič do železniških zapornic in od postaje do glavne ceste. Mladinci smo uredili rokometno igrišče poleg prosvetnega doma. Do 15. novembra bomo asfaltirali odsek ceste od doma upokojencev, mimo postaje, do zadnje hiše v vasi.

Vrednost vseh del ceni krajevna skupnost na okoli 280.000 dinarjev. Občani, ki imajo hiše ob cesti, so prispevali 35.000 dinarjev, preostanje denarja pa so dala dobovška podjetja, železniška uprava, krajevna skupnost in občinska skupščina. Ureje so namreč občinskega značaja, razen ceste mimo Kramarja.

V letu 1972 nameruva krajevna skupnost asfaltirati polovico kilometer ceste od železniških zapornic mimo HUTI do obrežja in gabrovske kapelice, pot do železniških zapornic in pa glavno cesto od zapornic do Cerneliča.

Skrbali bomo predvsem občane za napeljavo zdrave pitne vode. Vodovod ne bo pozeni in ljudje ne bodo imeli enough vseh stroškov, kajti vode bodo morali napeljati iz 7 km oddaljenh Brežic. Na tem območju vode že od nekdaj primanjkuje, razen tega pa je slaba, ker v vasi ni kanalizacije. Tudi o tem bomo morali razmišljati."

LUDVIK JURMAN

S trudom rijemo skozi Kras

FRANC GRUBIČ, predsednik vodovodnega odbora na Cerini:

„Vodovod na Cerini smo začeli graditi lani. Končali ga bomo prihodnje leto. Delo je pri nas ranega tržje kot na ravnici. Vodovod elektrono pa kraškem svetu ni nekaj kar nam je znanjkalo zemlje, da bi z njo zagrnili cevi. Več kot sto kubikov smo je navezili iz Brežic. Šele potem smo lahko zasuli ves cevovod, ki meri dva kilometra in pol.

FRANC GRUBIČ

Občinska skupščina nam je pomagala s prispevkom 10.000 dinarjev. Uporabnike vodovoda smo razdelili v pet plačilnih skupin. Od njih smo zahtevali od 900 do 1500 dinarjev akontacije. Vsakdo pa mora razen tega prijeti še za kramp in lopato. Ko smo določali prispevek, smo upoštevali premoženjsko stanje ljudi, kajti zavedali smo se, da ob znatnih zneskih vodovoda ne bi dobili še vsto let. Za sedaj imamo 30 interesentov. Z delom bi prišli dlje, pa nas je zaustavelo čakanje na izvide o količini in kakovosti vode. S tem smo si tudi prihranili nekaj izdatkov. Spremenili smo prvotni načrt in sklenili smo se priključili na vodovod Žejno. Zdaj nam ni treba kupiti črpalke, voda ima naravni padec.

Letos bomo položili 3440 metrov cevi od Žejnega do Cerine. Čez zimo bomo pokrhali za material in na pomlad bomo takoj pričeli betonirati rezervoarje.

Od občine pričakujemo dodatno pomoč. Upam, da nam je ne bo odrekla. Stroški so zaradi kraškili tal izredno veliki, saj smo porekod pri kopanju napredovali z velko muko. Pomagali smo si z raztrelevanjem skal povsod tam, kjer je odpovedal kramp. Naši ljudje so opravili po 145 prostovoljnih ur, a to je lele četrtina. Toliktan truda pa prav gotovo zasluží podporo."

Vir: *Dolenjski list*, št. 43, 28. oktober 1971, str. 12.